

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРОБІЗНЕСУ

INNOVATIVE AND INVESTING DEVELOPMENT TRENDS IN LABOUR POTENTIAL OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE OF AGRIBUSINESS

У статті розглянуто особливості формування трудового потенціалу на підприємствах агробізнесу, значення трудового потенціалу в транспортній інфраструктурі АПК. Окреслено основні складники перспективного розвитку державно-приватного партнерства в системі підготовки спеціалістів агропромислової галузі.

Ключові слова: транспортна інфраструктура, підприємства агробізнесу, державно-приватне партнерство, інновація, інвестиція.

В статье рассмотрены особенности формирования трудового потенциала на предприятиях агробизнеса, значение трудового потенциала в транспортной инфраструктуре АПК. Определены основные составляющие перспективного развития государ-

ственно-частного партнерства в системе подготовки специалистов агропромышленной отрасли.

Ключевые слова: транспортная инфраструктура, предприятия агробизнеса, государственно-частное партнерство, инновации, инвестиции.

The article considers peculiarities of the formation of labour potential in agribusiness enterprises. The value of labour potential in the transport infrastructure of the agroindustrial complex is studied. The main components of the perspective development of public-private partnership in the system of training specialists in the agroindustrial sector are outlined.

Key words: transport infrastructure, agribusiness enterprises, public-private partnership, innovation, investment.

УДК 330.111.4:338.432

Пішенін І.К.

докторант

Чернігівський державний технологічний університет

Постановка проблеми. Особливістю національної економіки України є аграрне спрямування її розвитку. В умовах відкритості національної економіки, вибраного вектору європейської інтеграції та світових тенденцій розвиток агропромислового комплексу розглядається як потужний виклик для економіки України. Проте нині вести успішну діяльність агропромислового підприємства можуть лише на основі реалізації стратегії та розвитку транспортної інфраструктури з урахуванням наявного інноваційного аспекту. Впровадження в життя стратегії аграрної політики щодо значного поліпшення економічного стану аграрних підприємств, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, розв'язання соціально-демографічних проблем вітчизняного села суттєво залежать від ефективності використання трудового потенціалу транспортної інфраструктури. Змістовні дослідження особливостей формування трудового потенціалу та факторів впливу на його розвиток на підприємствах агробізнесу є дуже актуальною науковою проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні напрацювання та практичні рекомендації О. Амосова, В. Андрійчука, І. Баланюка, Д. Богині, О. Бугуцького, М. Бутко, В. Галушки, А. Гальчинського, С. Гудзинського, Й. Завадського, В. Захарченка, В. Зіновчука, О. Крисального, І. Лукінова, П. Макаренка, М. Маліка, Л. Мармуль, Є. Маслова, В. Месель-Веселяка, М. Сахацького, П. Саблука, І. Топіхи, Д. Харківського, І. Червена, І. Шепель та інших вітчизняних й зарубіжних учених сприяли формуванню й ефективному використанню трудового потенціалу в АПК.

Питання розвитку трудового потенціалу аграрного сектора в умовах ринкової економіки в методологічному та методичному плані опрацьовували О. Бородіна, П. Гайдуцький, В. Геєць, В. В'юн, О. Єрмаков, В. Кропивко, Г. Купалова, О. Онищенко, І. Ушачов, В. Шибанін, Л. Шепотько, В. Юрчишин, К. Якуба та ін.

Разом із тим із наукового і практичного поглядів залишаються відкритими питання, пов'язані з впровадженням інноваційних технологій у систему управління трудовими ресурсами, а також створення інвестиційної привабливості до аграрного сектору для подальшого економічного розвитку країни. Особливе значення має підвищення ефективності функціонування трудового потенціалу аграрних підприємств конкретних регіонів України в контексті посилення процесів депопуляції у сільській місцевості та пов'язаних з економічною глобалізацією викликів. Усе це зумовило актуальність теми наших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження інноваційно-інвестиційних тенденцій розвитку трудового потенціалу транспортної інфраструктури агробізнесу в умовах розвитку ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. В аграрному секторі стратегічним ресурсом, що забезпечує ефективність розвитку галузі, є транспортна інфраструктура. Підготовка спеціалістів – одне з головних завдань сьогодення. Трудові ресурси – це важливий ресурс виробничого процесу агропромислової галузі.

У науковій літературі виділяють поняття «трудова ресурси» та «робоча сила», між якими існує певна відмінність. Трудові ресурси – це більш

широке поняття, до якого входять кадри, які не залучені безпосередньо до процесу виробництва. Трудові ресурси – складна соціально-економічна категорія, соціальну сутність якої становлять люди, а економічну – їх робочий час [1, с. 28]. Основною частиною трудових ресурсів є робоча сила, яка бере безпосередню участь у процесі виробництва, решта – це потенційна робоча сила [2, с. 11; 3, с. 47]. Трудові ресурси аграрного сектора становить сільське населення віком від 15 до 60 років, а також підлітки від 12 до 16 років та особи пенсійного віку, які вступили у відповідні договірні відносини з підприємствами. З 1991 по 2017 р. кількість сільського населення у нашій державі скоротилося на 5,9 млн. осіб, або на 27,5%. Найшвидше чисельність сільського населення скорочувалося у Сумській (46%), Хмельницькій (43%) та Вінницькій (42%) областях, а найповільніше – у Чернівецькій (3,8%), Тернопільській (27,4%) і Харківській (29,2%) областях. Найбільше сільського населення проживає у Вінницькій (922,1 тис. осіб) та Київській (744,8 тис. осіб) областях [4]. В аграрному секторі існує нерівномірність розподілу робочої сили за географічними зонами України (зменшується із заходу на схід та з півночі на південь).

Як й у інших галузях економіки, в аграрному секторі головними характеристиками трудових ресурсів виступають кількісні та якісні показники. До аналізу кількісних показників трудових ресурсів належить кількість працівників, задіяних у виробничій діяльності та в усіх забезпечуючих структурах. Під час оцінювання якісних показників ураховується аналіз активності, вікового і статевого складу, ступеня фізичного здоров'я.

На визначення трудових ресурсів суттєво впливають кількість населення, його господарська та інші види діяльності. Якість праці визначає освітній і професійний рівень працівників, ступінь особистої свободи, психофізіологічні властивості тощо.

Пріоритетним напрямом стратегії випереджувального розвитку постає трансформація освіти в ресурс соціально-економічного розвитку агропромислової галузі, що зумовлює необхідність розроблення й упровадження інноваційних інструментів і механізмів управління цим процесом. Слід відзначити, що розвиток механізмів партнерської взаємодії бізнес-структур АПК і освітніх закладів та участь в управлінні освітою, реалізація державно-партнерського характеру управління – це методи, які відповідають сучасним тенденціям розвитку системи спеціальної освіти.

У системі АПК під час визначення особливостей трудового потенціалу обов'язково необхідно враховувати сезонність праці. Також специфіка галузі передбачає просторово-географічний аспект, що теж суттєво відбивається на показниках трудового потенціалу. Зосередження виробництва на певних територіях передбачає відповідну концентрацію

трудових ресурсів за напрямками аграрного виробництва, різних засобів виробництва, формування матеріально-технічного забезпечення згідно з концентрацією виробництва. В аграрному секторі слід ураховувати, що всі фактори впливу на формування трудових ресурсів відбиваються у стратегії розвитку галузі.

Роль трудових ресурсів у стратегічному управлінні важлива не лише тому, що без них аграрне виробництво не досягне стратегічної мети. Їх стратегічне значення полягає у тому, що вони є джерелом формування оптимальної стратегії аграрного виробництва; можуть здійснювати вплив на зовнішнє середовище та формувати специфічні стратегічні цілі виробництва.

Наявні протиріччя між підприємствами агробізнесу і державою пов'язані з проблемою застосування інноваційно-інвестиційних технологій у стратегії розвитку галузі. Це особливо стосується системи підготовки кадрів в агропромисловій сфері. Подолання наявного дефіциту сучасних високотехнологічних трудових ресурсів, що дає змогу підвищити рентабельність виробництва, необхідно вирішувати в досить короткі терміни. Нині можна спостерігати, що централізована розподільча система фінансування системи освіти працює неефективно. У зв'язку із цим необхідна інноваційна діяльність зі створення самозабезпечення економічних механізмів освіти не тільки з виходом на приватний сектор освіти, а й на основі розвитку державно-приватного партнерства у сфері освіти [3, с. 118].

Безумовно, держава вживає комплексні заходи, спрямовані на прискорення зростання ВВП і підвищення продуктивності праці в усіх галузях національного господарства. Основним фактором досягнення поставлених завдань є трудовий капітал, адаптований до сучасних технологій і виробництва. Поряд із цим, сфера освіти завжди знаходиться в колі зору держави, оскільки недоліки, що існують саме у цій сфері, передусім позначаються на соціальній стабільності в суспільстві. Разом із тим стійкий попит на освітні послуги робить сферу освіти потенційно цікавою для агробізнесу, що є передумовою розвитку державно-приватного партнерства в галузі освіти і має велике значення і в умовах фінансової кризи, і після закінчення кризи.

Практика свідчить про те, що проекти державно-приватного партнерства в АПК, за умови професійної організації, відрізняються більшою ефективністю порівняно з традиційною системою в силу більшої конкуренції, використання інновацій в освітніх процесах та уваги до витрат усього періоду підготовки спеціалістів. При цьому важливо відзначити низку обставин:

– перенесення ризиків у державно-приватне партнерство часто означає, що держава може роз-

поділяти витрати на освітні послуги в часі й оплачувати ці проекти у міру їх використання;

- підготовка проекту державно-приватного партнерства та участь представників бізнес-структур означає детальне вивчення собівартості і прибутковості освітнього проекту, так само як і фінансової прийнятності;

- укладання угод про державно-приватне партнерство дало змогу ввести нові вартісні показники для користувачів освітніх проектів.

Однак у сучасних економічних умовах державно-приватне партнерство не є способом безкоштовно реалізувати освітній проект, оскільки або уряд України, або користувачі в результаті, повинні будуть цей проект оплатити (у довгостроковій перспективі держава повинна забезпечити необхідні бюджетні асигнування для покриття зобов'язань по угоді про державно-приватне партнерство). Поряд із цим слід ураховувати, що, по-перше, українська економіка і законодавство зазнають значних змін, регіональні та місцеві адміністрації зацікавлені у вивченні найкращих практик державно-приватного партнерства, які користуються міжнародним визнанням.

По-друге, з огляду на відсутність рекомендованих практик, українські регіональні органи влади розробляють велику кількість різних процедур для розвитку проектів державно-приватного партнерства (водночас відчувається брак практичних знань і розуміння факторів успіху таких освітніх проектів).

По-третє, розширення дії механізму державно-приватного партнерства на сферу освіти зумовлює необхідність розуміння потреб сільського населення у наданні освітніх послуг належної якості.

Ґрунтуючись на цих припущеннях, можна стверджувати, що подальший розвиток перспективних форм залучення аграрного сектора і ініціювання вдосконалення освітніх технологій та процедур, які використовуються в державно-приватному партнерстві, пов'язані з використанням найкращого закордонного й українського досвіду для застосування на регіональному рівні.

Різноманіття форм державно-приватного партнерства виникло й існує для задоволення потреб учасників проектів державно-приватного партнерства, як приватних інвесторів, так і представників держави (публічної влади), зважаючи на різноманіття варіантів структурування державно-приватного партнерства [5, с. 74]. Відзначимо, що в кінці минулого століття інтерес до взаємовигідної співпраці з боку держави й агробізнесу зріс в умовах збільшення попиту аграрного сектора та розвитку транспортної інфраструктури, з одного боку, і потреб приватних агрокомпаній у довгострокових проектах – з іншого. У результаті більшість країн активізувала процеси прямої участі аграрного сектора в розвитку суспільної інфраструк-

тури (проекти державно-приватного партнерства здійснюються, за різними оцінками, у більше ніж 100 країнах).

На нашу думку, аграрний сектор може забезпечити більш якісне та ефективне виконання обов'язків, володіючи:

- наявними специфічними компетенціями (технологій, управлінських навичок, кваліфікації персоналу, можливості спеціальної перепідготовки персоналу);

- здатністю управляти ризиками в агросфері і залучати додатковий капітал;

- можливістю більш ефективно використовувати регулятори ринкової економіки.

Наприклад, державно-приватне партнерство у сфері освіти спрямоване на розвиток інфраструктури для прискорення соціально-економічного розвитку освітніх організацій; поліпшення якості й підвищення ефективності освітніх послуг; підвищення ефективності використання бюджетних коштів. При цьому існує потреба на основі вивчення міжнародного досвіду реалізації проектів державно-приватного партнерства у визначенні змісту правових дефініцій. Однак у наших дослідженнях формування рекомендацій щодо розвитку проектів державно-приватного партнерства в економічній системі АПК на основі найбільш результативних практик буде сконцентроване на загальних економічних питаннях, процедурах і методиках управління процесом державно-приватної взаємодії в агропромисловій сфері. На нашу думку, слід брати до уваги головний складник – поділ між прийняттям економічних рішень у системі підготовки спеціалістів АПК та їх фінансовою реалізацією. У цьому разі не передбачається розглядати рекомендації з фінансових аспектів угод про державно-приватне партнерство, а також рекомендації щодо вирішення тих чи інших правових і політичних проблем. Передбачається, що у цілому регіональні і муніципальні органи влади в частині реалізації проектів державно-приватного партнерства у сфері освіти будуть орієнтуватися на інтереси і потреби конкретної території з урахуванням особливостей агропромислової сфери.

Фінансування освітньої системи в довгостроковій перспективі може дати позитивний економічний ефект для приватних інвестицій; використання соціальної інфраструктури освітніх організацій (спортивні зали, басейни, стадіони, актові зали, їдальні, бібліотеки) приваблює як центр дозвілля для населення різних вікових груп; нове будівництво освітніх організацій дасть змогу агропідприємствам навчати фахівців безпосередньо під власне виробництво й оперативно модифікувати освітні програми.

Висновки з проведеного дослідження. Створення і регулювання інноваційно-інвестиційними процесами в системі забезпечення високого рівня

підготовки трудових ресурсів в аграрній сфері є складним багатостороннім процесом. Ефективна організація стратегічного розвитку державно-приватного партнерства в системі АПК відіграє визначальну роль у транспортній інфраструктурі АПК.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрийчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. К.: КНЕУ, 2002. 624 с.
2. Багрий П.І., Дорогунцов С.І. Економічний словник. К., 1973. 621 с.
3. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: у 3-х т. Т. 1. К.: Академія, 2000. 864 с.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексик О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб.; 2-е вид., без змін. К.: КНЕУ, 2006. 316 с.

REFERENCES:

1. Andrijchuk V.H. (2002) *Ekonomika ahrarnykh pidpriemstv* [The economy of agrarian enterprises]. Kyiv: KNEU, – 624 s (in Ukrainian).
2. Bahrij P.I., Dorohuntsov S.I. (1973) *Ekonomichnyj slovnyk* [Economic Dictionary]. Kyiv, – 621 s (in Ukrainian).
3. Mochernyj S.V. (2000) *Ekonomichna entsyklopediia: u 3-x tomakh: [T.1]* [Economic Encyclopedia: in 3-x volumes: [T.1]]. Kyiv: Vydavnychyj tsentr "Akademii", – 864 s (in Ukrainian).
4. Ofitsijnyj sajt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. [Elektronnyj resurs] Official site of the State Statistics Service of Ukraine. [Electronic resource]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian).
5. Fedonin O.S., Riepina I.M., Oleksyk O.S. (2006) *Potentsial pidpriemstva: formuvannia ta otsinka: navch. posibnyk 2-he vyd., bez zmin* [Enterprise Potential: Formation and Evaluation: Teaching. manual 2nd form., unchanged]. Kyiv: KNEU, – 316 s (in Ukrainian).

Pishenin I.K.

Doctoral Student

Chernihiv State Technological University

INNOVATIVE AND INVESTING DEVELOPMENT TRENDS IN LABOUR POTENTIAL OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE OF AGRIBUSINESS

The peculiarity of the national economy of Ukraine is the agrarian direction of its development. In the conditions of openness of the national economy, the chosen vector of European integration and world trends, the development of the agro-industrial complex is considered as a powerful challenge for the Ukrainian economy. However, agro-industrial enterprises can now succeed only on the basis of implementation of the strategy and development of transport infrastructure taking into account the existing innovative aspect. Implementation of the strategy of agrarian policy in relation to the significant improvement of the economic condition of agrarian enterprises, the intensification of innovation and investment activities, and the solution of the socio-demographic problems of the domestic village is significantly dependent on the efficiency of the employment potential of transport infrastructure. The meaningful study of peculiarities of the formation of labour potential and factors influencing its development in agribusiness enterprises is a very urgent scientific problem.

The purpose of this article is to study innovation and investment trends in the labour potential development of the transport infrastructure of agribusiness in the context of the development of market relations.

As you know, in the scientific literature, the concept of "labour resources" and "labour force" are distinguished, between which there is a difference. Labour resources are a broader concept, which includes personnel that is not directly involved in the production process. Labour resources are a complex socio-economic category, the social essence of which is made up of people, and economic – their working time. The main part of labour resources is a workforce that takes a direct part in the production process; the rest is a potential labour force.

In the system of agrarian and industrial complex, in determining the characteristics of labour potential must necessarily take into account the seasonality of labour. Also, the specifics of the industry involve the spatial-geographic aspect, which also significantly affects the indicators of labour potential. The concentration of production in certain areas involves the appropriate concentration of labour resources in the areas of agricultural production, various means of production, the formation of material and technical support in accordance with the concentration of production. In the agrarian sector, it should be borne in mind that all factors affecting the formation of labour resources are reflected in the industry's development strategy.

The financing of the educational system, in the long run, can have a positive economic effect on private investment; use of social infrastructure of educational organizations (sports halls, swimming pools, stadiums, assembly halls, dining rooms, libraries) attractive as a leisure centre for people of different age groups; the new construction of educational organizations will allow agribusiness enterprises to train specialists directly under their own production and to rapidly modify educational programs.

Creation and regulation of innovation and investment processes in the system of ensuring a high level of training of labour resources in the agrarian sector is a complex multilateral process. Effective organization of strategic development of public-private partnership in the agroindustrial complex plays a decisive role in the transport infrastructure of the agroindustrial complex.